

domačimi vitezi proti Viridi. Spoznala je, da so domačini iz Milana, a Ambrosia ni spoznala. Herman jih predstavi samo kot poslance iz Milana in potem pozove načelnika, naj pové, kaj je namen njegovemu potovanju.

Ambrosio se opré na svoj meč, da bi trdneje stal, tako hudo mu je bilo v srcu, in nagovori Virido.

Po glasu ga spozna Virida, pa v tem jo tudi izpreleti čudno ganjenje; globoko vzdihne, zakrije si oči z obema rokama in hoče sestiti. Premagalo jo je čustvo. Urno jo podpreta Lenka in Herman, hipoma ji prinesó sedež, in Virida sede. Uderó se ji solze, in ihtéč reče samó: „Ambrosio, ali ste vi:“

„Da, jaz sem, Ambrosio Sforza, poslanec Viscontijev iz Milana, in vam poročam, svetla gospa, da je vaša rodbina povzdignjena v vojvodsko dostojanstvo. Pozdravljam vas, gospa, kot svetlo vojvodinjo Avstrijsko, pa tudi vojvodinjo Viscontijevo. Tu je cesarsko pismo, dokaz mojim besedam.“

Preveč so bili vsi zaverovani v Virido, ki je molčé sedela na sedežu, kakor da bi bili klicali tudi sedaj slavo Viridi. Vse je čakalo tiho, kaj bo izpregovorila vojvodinja. Kmalu se vzdrami, obraz ji oblije rdečica, povzdigne roki kvišku in pravi:

„Hvala ti, moj Bog, za to dobroto, za čast moje rodovine! Pa kakor si mi jo dal, tako ti

jo vračam. Moja čast bodi tvoja trnjeva krona, moj Izveličar!“

Globoki vzdihni so se izvili iz prs navzočim vitezom, gospé pa so si brisale solze. Virida je čislala sedaj drugačno čast kakor nekdaj, dobro zavedajoč se, da „Bogu služiti je kraljevati“.

Bil je pa za vso družbo oni dan jako vesel dan na pristavi. Tudi Virida je bila vesela, ko se je pomirila in slišala razna poročila iz domovine. Pri mizi je bila zbrana velika družba, kakoršne še ni bilo tukaj doslej, samostanski so pomagali pristavski družini pogostovati domačine in poslance. Tudi Ambrosio je bil vesel, kakor že dolgo ne. Sedel je Viridi ob desni in Herman ob levi. Šele ob mraku se je začela razhajati družba s pristave.

Virida je prosila Ambrosia, naj se vrne s poslanstvom na pristavo še naslednji dan, kar je tudi storil. Na pristavi namreč niso mogli vsi prenočiti, zato so se vrnili čez noč v samostan.

Ko se je drugi dan ločilo solnce od pristave in se skrilo tam za gorami, tam proti lepi lombarški planjavi, jemala je Virida slovo od milanskih rojakov. Nekaj ji je govorilo v srcu, da je to slovo od ljubljenih domačinov poslednje. Bolest ji je trgala srce, solze so ji zalivale oko, vendar se je premagovala še dokaj krepko, izročajoč pozdrave vsem znancem in znankam v Milanu.

Domovina je le jedna.

(Konec.)

Mati.

(Spisal I. Sovran.)

I.

Pred malo hišico v Vodmatu je sedela lepega jesenskega popoldné mlada žena na tratici in šivala. Zraven nje je ležalo v košku drobno dete, in ob cesti sta dva mala dečka skladala kamenčke na kupce in jih zopet razmetavala. Kričala sta, kar sta jima dali mladi grli, in z glasnim hój, hój! sta spremljala vsak voz, ki je oddrdral mimo.

„Če mi ne gresta takoj sem, vaju nabijem, da bodeta pomnila“, ozove se mati. „Poglejta, kaj mi napravljata z vednim skakanjem! Še tega je treba, da bi ves atov zaslužek izdala samo za vajine hlače!“

Boječe sta prišla drug za drugim k materi in se posadila zraven nje. Toda dolgo nista strpela mirú; kmalu sta se jela zopet premetavati po tleh. Zadela ju je pa napovedana kazen. Mati ju je pograbila in odštela vsakema znatno

število udarcev. Vse vprek je kričalo: mati, tepena dečka in otrok, vzbudivši se v košu.

„Kar v Ljubljano vaju pomečem s tem nagajivcem vred, saj ste mi samo za križ in težavo“, vpila je mati za dečkoma, ki sta jo ihtéč udrla po cesti. Od blizu je opazovala ves ta prizor stara, borno oblečena žena, ki je ravno prihajala iz mesta; na cesti je prestregla mala beguna ter ju vsakega za jedno rōko bolj vlekla nego vodila proti materi.

„Nikar se ne bojta, bom že jaz prosila mamo za vaju. Kako ti je pa ime, ti mali zmršenček?“

„Jakec sem; izpustite me, oj izpustite me“, zaihtel je starejši.

„In tebi?“

„Jožek“, zajecjal je mlajši.

„Lepo in zdrave otročiče imate; lahko ste hvaležni zanje Bogu“, nagovorila je starica mater, ki je čudeč se gledala prihajajočo ženo.

„E, lepota in zdravje bi še bila; toda ti nagajivci hočejo vsake pol ure kruha; obleke raztrgajo toliko, da sama ne vem, kaj bo iz tega. Ravno jima krpam nedeljske hlačice; prvi-krat sta jih oblekla včeraj, in že so polne lukenj. Huda pokora so otroci.“

Med tem je stara žena izvlekla iz žepa par rmenih hrušk in bele pogače in s tem je popolnoma utolažila nemirno mlado kri.

„Čujte, gospodinja, sem-li prav prišla? Ali ne stanuje v tej hiši neki delavec, ki se piše za Jamnika?“

„Da, jaz sem njegova žena. Česa pa želite?“

„Njegova žena“, ponovila je starica z lahnim vzdihljajem, oko se ji je posvetilo in nežno je pogledala po otrocih, ki sta hlastno uživala pre-jeto darilce; pristopila je tudi h košku, pokrižala malega Andrejčka in mu stisnila sladkorček med drobni ustni. In ko je jelo ljubko bitje migati z ročicama, vzela je je v naročje, priručno je poljubila in mu privabila s tem smeh in veselje v svetli očesci in na rožna ličeca.

„Vi se pa znate bolje z otroki pečati, nego jaz; pri nas ni časa, da bi vlačili otroke po rokah, saj je že tako preveč opraviti z njimi.“

„Ravno zato sem pa prišla k vam, ljuba žena; ponujam se vam za pestunjo, če me vzamete.“

„Za pestunjo? Za Boga, saj še sami težko živimo. Po štiri goldinarje mi prinese mož v soboto domov, in to bodi za vse! Samo stanovanje naju stane 40 gold. na leto; kje so pa drva in obleka in živež! Ali ste res tako ne-spametni, ali se le šalite?“

„Ne šalim se“, odgovori resno in počasi stara žena, „jaz želim na vsak način ostati pri vas. Ne prosim vas drugega, kakor da mi pre-pustite otročiče, da jih povarujem, in da mi dovolite pomagati vam pri gospodinjstvu.“

„Saj vas niti ne poznam; ptujega človeka je sitno jemati pod streho. Sicer je pa neumno, da o tem govoriva. Jaz ne potrebujem pestunje in — mir besedij. Če to mislite, je naj-bolje, da se takoj spravite.“

Solza se je prikradla starici na oči in nemo je pogledala pred se, globoko vzdihnivša: „O, moj Bog, usmili se me!“

„Vaša je prava“, pristavila je tiho. „Kaj hočete s ptujó revno starko, ki nima drugega kakor srcé...? Vendar vas pa še prosim: dovolite mi, da ostanem pri vas! Samo kotiček v sobi mi dajte in dovolite mi, da za otroke poskrbim, pa sem zadovoljna. Tudi vam bo lože, saj potrebujete pomoči!“

„Potrebujem? Seveda bi bilo dobro; toda vprašam vas, ali vam morem dajati hrano, in brez hrane vendar ne bodete živeli, pa hoteli bode te tudi kaj plače.“

„Ne, ljuba moja; za plačo se ne menim in je tudi nečem, hrane tudi veliko ne potrebujem; nekaj malega krajcarjev imam še, da bo za prvo silo; sicer pa zaupam v Boga, da bomo vsega dobili dovolj.“

„Vi ste strašno sitni; človek vam ne pride na konec. Če že torej ni drugače, pa počakajte, da pride Jakop domov, in potem se z njim do-govorimo. Najpreje pa pojdite z menoj pogledat si, kje stanujemo.“

Pritlična soba, bivališče Jamnikove družine, je bila jako majhna in vsa razvlečena. Videlo se je, da jo pospravljajo samo — otroci. Hišna oprava je bila siromašna. „Torej poglejte: kam naj vas pa spravimo? Drugega prostora pod milim Bogom nimamo, kakor to luknjo. Tu krog peči postiljam večjima dvema; najmanjši je pri meni. Sicer je pa soba polna. Če bi prav imeli še kako postelj, ne moremo je postaviti noter. Jedino za pečjo je še prostor; potem bi bili pa tudi tako natlačeni kakor žveplenke v škatljici“, tako je hitro razlagala zgovorna Jamnica.

„Zamebo tudi za pečjo dobro“, odvrnila je starica; s posebnim veseljem si je ogledovala ubogo stanovanje. Začela je takoj pospravljati, vzela je metlo v roke, obrisala prah, izmetla pajčevino, in za nekaj časa je bila sobica kakor prenovljena.

Jamnica je z glavo majaje odšla zopet k svojemu šivanju, mrmrajoč:

„Bog si ga vedi, odkod je ta ženska! Take še nisem naletela, kar živim. Poštena se mi vidi, a za čuda trdovratno guli svojo in ne odleže. Sicer bi jo pa že porabila, če ostane. Kaj bo neki iz tega? Bomo že videli, saj pride Jakop kmalu domov.“

Obe ženski sta se kmalu prav po domače pogovarjali. Stara ptujka je pripovedovala, da prihaja iz Gradca, kjer je služila dolgo vrsto let za kuharico, da pa je rojena Kranjica.

„Nikogar več nimam svojih na svetu. In če je kdo, morda bi me ne hotel niti spoznati. — — Težko, težko je živeti zapuščeni starici sami na svetu. Vi imate otročiče, in dasi jih težko redite, vendar jih ne daste za celi svet. Zdi se mi, da sama čutim, kakšno veselje mora biti za mater, ko gleda svojemu otroku v obraz.“

Tako sta se pogovarjali, da je že prešla šesta ura. Ob polu sedmih se je navadno vračal Jamnik z dela domov. Stara žena je komaj čakala, da pride; vedno nemirnejša je bila; vedno manj je govorila, neprenehoma se je ozirala po cesti; spravila je celo mlado ženo, da je z vsemi otroki šla proti svojemu možu.

Kmalu so ga zagledali.

„Ata, ata“, zaklicala sta dečka in jo udrli proti njemu.

Tudi starica je pospešila korake in je z dečkoma vred moléla svojo desnico mlademu bledemu možu.

„Ta-le teta so nam dali kruhka“, hvalil se je Jakec, in bratec mu je pritrjeval.

„Sta bila že tako nadležna, da nista mirovala. Ptujih ljudi ne smeta nadlegovati. To je grdo“, pokaral ju je oče in zvedavo pogledal ptujo ženo in njeno vedenje. Težko je bilo spoznati, kaj se je med tem godilo v njeni duši; toda izpremenjeno lice, živo oko in solze, ki so ji je zalivale, so pričale, da ji je silnih čustev polno srce. Jamnik se ji je čudil, a že takoj prvo trenutje se mu je priljubila, in hlastno je vprašal:

„Kdo pa ste, mati? Ali ti poznaš to ženo?“ obrnil se je k ženi.

Zgovorna zakonska polovica je kar v najdaljšem govoru razlagala celo zgodbo, okitila jo je seveda z lastnim modrovanjem in izkušala dokazovati obe strani: da je namreč zanjo stara žena potrebna in da je nemogoče pridržati jo. Za oboje je navédla celo vrsto najveljavnejših vzrokov. In naposled je zaklicala: „Na, sedaj pa ti reci, če ne govorim prav!“

Ptujka je med tem verno gledala Jakopa od vseh strani; radost ji je obsevala zgubanjeno lice. Ko je končala Jamnica, prijela je starka z vso močjo Jakopa za roko, pogledala mu v oko in ga prosila: „Ljubi moj Jakop, ne zavrzite me izpod strehe, če nečete jedinega veselja na tem svetu vzeti ubogi starki. Prosim vas za Boga, usmilite se me! Zadnja naj bom pri hiši, delajte z menoj, kakor hočete, samo ne zavrzite me ne!“

Jakop je poslušal te besede in se čudil, njegova žena pa mu je dejala:

„Saj sem ti že preje povedala, da se zna ta žena tako ponujati, da ji ni mogoče odreči. Vidiš, da sem prav rekla.“

Šli so v sobo in ondu so se dogovorili, da ostane teta, kakor so jo imenovali, pri njih. Jakec in Jožek sta še tisti večer plezala po njenih kolenih na ramo in zopet nazaj, in tudi Andrejček je že veselo gugajoč se v njenem naročju sladko zaspal; Jakop in žena sta se je takoj privadila.

Po rožnem vencu je teta še dolgo v noč klečala pri klopi in — molila. Polnoč je že izdavnica odbila, in še se je čul v borni delavski sobi njenih usten šepet, med kateri so se vmešavali vzdih. Angel varih, ki ji je zatisnil na bornem ležišču za pečjo trudne oči, videl je, da ji je bilo srce polno veselja in blaženosti. Zjutraj je bila že pred petimi zopet po koncu in se je takoj pripravila kuhat zajutrek.

„Moli rada in postreči tudi zna; to je dobro znamenje“, rekel je drugo jutro mož, poslav-

ljajoč se od žene v tvornico. Žena mu je prikimala in pristavila: „Sicer ima pa čas; taki stari ljudje nimajo drugega dela kakor molitev; jaz pa ne morem tako!“

II.

Jamnik je delal v predilnici pri tkalcih; od šestih zjutraj do šestih zvečer je bil nepretrgoma tam. Tudi v nedeljo ga je večkrat doletela služba. Dobro, da je bilo sploh kaj zaslužka. Saj se je živelo le težko. Ko je bilo treba vsakega četrletja odšteti 10 goldinarjev za stanovanje, izpraznil se mu je žep vselej popolnoma. Tedne in tedne si je moral pritrjavati desetice, da si je nahranil potrebno vsoto. Vendar ni bil nezadovoljen. Boljšega življenja ni nikdar izkusil in navadil se je svojega opravila. Zgovorna žena je bila dobra gospodinja, ki je tudi sama s perilom ali krpanjem zaslužila kak krajcar. Vendar je pa tudi v ti družini kraljevala tista pusta jednoličnost in osamelost, kakoršna se navadno vidi pri delavcih. Kakor osamljen jesenski list na veji, ki je že vse druge otrsela na tla, je tvorniški delavec v sedanji družbi. Tovariši njegovi so mu redkokrat tudi prijatelji; med druge stanove ne more. V tvornici preživi celo življenje, in vse, karkoli se vrši poleg njega v javnem življenju, gre tiho, brez sledú mimo. On ne opaža izprememb, in čim starejši je, tem bolj mu otopi zanimanje za druge, in s tem tudi omrzne srce. Otroke in ženo vidi samo zvečer, ko se mu utrujenemu nič več ne ljubi.

Tako je bilo tudi pri Jamniku, dokler ni prišla „teta“. A odslej se je vse izpremenilo. Ljubeznivo gibanje se je razvijalo v ozki izbici. Otroci so bili vedno v najboljšem varstvu; učili so se moliti, in vsak večer je oveseljeni Jakop poslušal, ko sta mu Jožek in Jakec pripovedovala, kaj že znata.

Zase ni stara pestunja zahtevala ničesar. Čestokrat se je sicer primerilo, da je gospodinja zarohnela nad njo, toda nikdar ni pokazala jeznega obraza, nikdar ni izpregovorila žal besede. Kuhinja in otroci so bili v njeni skrbi; najpreprostejša jedila je znala tako napravljati, da so bila posebno vkusna. Zlasti ob nedeljah, ko je tudi Jakop obedoval doma, prizadevala si je izkazati se v kuhi.

Zvečer je bilo vedno živahno. Jakop je pripovedoval, kaj se mu je namerilo v tvornici; „teta“ je opisavala kake zanimive dogodke iz svojega življenja po svetu; gospodinja je pa prilagala svoja gostobesedna modrovanja. Nekoč so bili zopet vsi trije zbrani po večerji za mizo. Bilo je ravno vseh svetnikov dan.

„Danes je bilo pa ljudi na pokopališču, da se je vse trlo“ — pripovedovala je gospodinja.

— Jaz sem si le mislila, kam bodo vso to druhal pogrebli, ki je je toliko.“

„To gre počasi, ljuba moja“, — odvrne teta — „na zemlji pa živimo. delamo drug drugemu prostor, ko nas Bog kliče s sveta. Tako je tudi na groblju. Zemlja použije drugega za drugim, in ob tem dobodo novi prostora.“

„Jaz bi bil tudi rad šel pogledat tje gori. Tam in pa v cerkvi smo vsi doma. Toda imel sem celo popoldne dela v tvornici, zvečer mi pa ne kaže hoditi tako daleč. Sicer pa tudi nimam nobenega znanega groba na celem ljubljanskem pokopališču.“

„Torej nobenega svojih nimate tukaj pokopane?“ vprašala je starica, in glas se ji je tresel ob teh besedah.

„Nobenega, vsaj jaz ne vem zanj; saj tudi sicer ne poznam nikogar svojih ljudij. Sam sem na širnem svetu. Kar jih tukaj-le vidite, ti so jedini, za katere vem, da so mi v rodu.“

„Kje pa so pokopani vaši stariši?“ vprašala je zopet stara žena, in še bolj se ji je tresel glas.

„Kje? Bog zna! Jaz nisem nikogar poznal. Moja žena že vé, koliko sitnostij sem imel, ko sva se jemala. Nikjer me niso hoteli sprejeti za domačina, in naposled sem z največjimi težavami in prošnjami dobil dovoljenje za ženitev; na Notranjskem nekje, so dejali, da imam pravico.“

„In vaši stariši?“

„E, moji stariši so me pustili kakor kamen na cesti. To vem, da sem bila leta 1850. rojen v ljubljanski bolnišnici in da me je potem vzela neka góstja na Studencu; tam so me izredili ptuji ljudje. Veliko hudega sem izkusil v svojih mladih letih. Če bi imel še jedenkrat vse to prestati, rajši takoj umrjem.“ — — Vsi so obmolknili; Jakop in starka sta se ujela z očmi; obema jih je solza zalila.

„Vidva sta pa oba otročja, kakor bi bila šele pet let stara“ — ozvala se je mlada žena. — „Prestano je prestano, in jaz le ne vem, kaj bi bilo treba pri tem takih sitnostij, kakor jih imata vidva. Boga zahvalita, da sta na gorkem in da nista lačna.“

„Ti si premalo izkusila, Mica, in tudi pretrdo srce imaš. Sicer sem ti že včasih pravil, kako je bilo; toda nocoj naj ponovim, da slišite tudi vi, teta.“

Komaj sem se zavedel, da živim, že sem čutil, kaj je hudo. Prvi spomini moje mladosti so spomini lakote in tepeža. Gostja je sicer dobivala od dežele nekaj denarja za rejo, toda brigala se ni zame prav nič. Imela je še troje otrok; jaz sem bil najšibkejši med njimi. Kdor je imel ravno čas, pa me je tepel; gorjé mi je pa bilo, če sem šel kdaj materi tožit. Kaj sem vedel, kaj je mati? Nabila me je in zapodila

iz hiše za vsako stvarco, ki so je bili največkrat vzrok njeni otroci. Kot šestletni dečko sem moral beračiti zanjo po mestu, in če sem premalo prinesel domov, tedaj je zopet pela šiba. Učil me ni nihče nič; v šolo nisem hodil prav nikoli, in šele s petnajstim letom sem v Ljubljani odpravil nauk. Ker mi ni bilo več oostanka pri grdi, samogoltni ženski, zato sem z osmimi leti kar ubežal iz svojega žalostnega doma. Ves spehan in lačen sem prosil na Dobrovi nekega kmeta prenočišča. Ko sem mu povedal, kako je z menoj, vzela me je sicer tisti večer pod streho, toda drugi dan me je hotel naznaniti županu. Tega nisem strpel; ubežal sem po noči od ondod in celo noč sem hodil. Zjutraj sem prišel k nekemu posestniku v loških hribih. Ta se me je usmilil, in pasel sem mu nekaj časa krave po grivah in bregéh. Toda kmalu me je gnalo zopet po svetu. V Ljubljani sem naposled dobil delo v tvornici, kjer delam še sedaj. To je ob kratkem moja povest; vsega, kar sem izkusil, tako ne dopovém celo noč.“

Starica je plakala ob tem pripovedovanju. Resno, nemo so se spravili vseh svetih večer pri Jamnikovih k počitku, kakor bi bili iz prošlosti morda slutili, da jim tudi v prihodnosti preti hudo.

Res je prišlo! Na Jakopovem oddelku je kmalu prenehalo delo. Hodil je sicer v tvornico, toda stroj mu je stal skoro celi dan, in v soboto je dobil poldrugi goldinar zaslužka; zraven pa se mu je še reklo, da ga sedaj štirinajst dni ne potrebujejo. Siromaštvo se je začelo. Zima se je bližala; drv ni bilo in tudi obleke ne. Jamnica je bila od jutra do večera razkadena in se je vsajala nad ubogo ‚teto‘, kadar jo je zagledala:

„Ženska, spravite se nam izpod nog; še vi nam napotje delate in kradete naše grižljeje!“

Potprežljivo jo je prenašala stara žena. Imela je sama nekaj goldinarjev, toda kmalu jih je po malem izdala za družino. V celi hiši ni bilo bora. Toda prišlo je še hujše. Jakop je kakor izgubljen iskal dela; za kakega poldne je dobil kaj malega, toda, kaj je to pomagalo? Nekóč se je hudo prehladil in jel je bljuvati kri. Obležal je. Kdor ni sam izkusil, kaj je lakota, mraz, uboštvo in zraven še bolezen v družini, temu se ne dá popisati. Črna môra žalosti, čemernosti, surovosti in obupa se vlačí po takih prostorih, kjer gostujejo ti kruti gostje. Do dobra jih je izkusila Jamnikova družina. Tu je pokazala starica vso svojo ljubezen do nje. Šla je po mestu beračit. Težka je bila ta pot zanjo; ni bila vajena. Hudo se ji je zdelo, kadar so se zaluščila vrata, katera je v strahu odprla, proseč darú, toda njena ljubezen je zmagala vse. Tudi stražniki so jo odpeljali jeden-

krat v mestno hišo, in jedno noč je prespala v zaporu. Darovala je svoje trpljenje Bogu za Jakopovo zdravje. Vsak večer je prinesla vsaj toliko, da so bili zaradi hrane prihodnjega dne brez skrbij. Ko je prišla domov, ostala je neprenehoma pri bolniku, kateremu se ni hotelo zboljšati.

Nekega popoldné sta bila sama v sobi. Starica mu je močila razbeljeno glavo z mokro ruto.

„Ali vam kaj odlega?“ vprašala ga je.

„Voda me hladi; še lože mi je pa zato, ker ste vi poleg mene. Tako rad vas imam;“ lahen smehljal mu je ob teh besedah obletel ustni.

„Radi me imate, četudi so le sitnosti z menoj. Oj, da bi le še vi ozdraveli! Zmerom molim za vas in prepričana sem, da me bo Bog uslišal. Neka misel se mi je rodila v srcu; zdi se mi, da bo prav za vas. Sklenila sem, da poromam za vaše zdravje k naši ljubi Materi Božji na Trsat. Tam je že nebrojno ljudij dobilo pomoči. Upam, da je Marija tudi vam ne odreče. Jutri zjutraj odrinem. Danes prinese Mica nekaj zasluzka domov; za par dnij bo že.“

„In kako bodete vi živeli na potu, sedaj v ti zimi?“

„Zame ne skrbite, Bog me bo podpiral, da zvršim, kar sem se namenila; ničesar se ne bojim. Samo to vas prosim, da se med tem časom tudi vi priporočate blaženi Devici. In še nekaj!“ Beseda ji je zastala, in šele ko jo je Jakop poprosil, naj pové, kar ji je na srcu, nadaljevala je: „Čujte, povejte mi prav po pravici, ali bi mogli kdaj odpustiti svojim starišem, — svoji materi? Če bi prišla mati k vam in vas na kolenih prosila in vam razložila vse, kar je morda imela prestat: ali bi je ne odvrgli, kakor je ona vas — —?“

„Čemu to vprašujete? Saj mi je popolnoma nepotrebno odpuščati. Hud nisem na nikogar na svetu, in tista mrznja, ki sem jo včasih imel do svojih starišev, izkadila se mi je že iz davna. Sam vidim, kako je na svetu.“

„Torej vas prosim še tega, da med tem časom pomolite tudi kak očenaš za svojo mater; tudi jaz — bom molila zanjo.“

Kakor je obetala starica, tako je tudi storila. Drugi dan na vse zgodaj je odrinila peš proti Trsatu. Bolnika je bolezen popuščala; peti dan je bil že na nogah. Ravno ta dan se je vračala „teta“. Komaj so jo spoznali, ko je vstopila v sobo, tako se je bila izpremenila med potjo. Nogi sta se ji šibili, in mrzlica se ji je brala na bledih licih; bila je bolj mrliču podobna, nego živemu človeku.

„Bog bodi zahvaljen! Marija je pomagala“, vzkliknila je, ko je zagledala Jakopa že na nogah. Težko je razvezala malo rutico, v kateri je prinesla spominkov za vse in še posebej sladčic

za otroke. Takoj se je morala vleči in brž so ji po lastni želji poslali po gospoda. Ko je duhovnik opravil, je bolj šepetajoč nego govoreč poklicala Jakopa, češ, da ima še z njim samim nekaj govoriti. Ko sta bila sama, reče mu:

„Jakop, sedaj ne bo več dolgo, ko bom stala pred božjo sodbo, in predno se ločim za zmerom, rada bi še tebi, — še vam nekaj razkrila. Nikoli vam nisem še povedala, kdo sem in zakaj sem tukaj. Kot neizkušeno deklet sem prišla pred petdesetimi leti v Ljubljano. Služila sem v imenitni družini. Tam me je dohitela huda nesreča, katere je bil kriv — starejši sin v družini. Kaj bi ti še pravila! Samo to še povem, da sem jaz — tvoja mati.“

Solze so oblile mater in sina, ko sta poljubljajoč se slonela drug na drugem. Šepetala mu je dalje:

„Odpusti mi, moje zlato dete! Hotela sem ti preskrbeti vsaj dostojne dote; tožila sem, a po nedolžnem sem sama presedela dve leti v zaporu, obsojena zaradi krive prisege. Moj sin, ti si trpel, a jaz sem trpela še več. Med tem so dali tebe na kmete, kam, nisem zvedela; dejali so mi, da si mrtev. Sramota in žalost me je gnala po svetu. Služila sem po raznih mestih, in ker nisem vedela zate, izdala sem ves svoj zaslužek ubogim sirotam. Starka sem se vračala zopet v domačo zemljo, da tu počakam zadnjega dihleja. Hotela sem trpeti, da izbršem pred Bogom svoj greh. V svoji domači občini nisem dobila nikogar več svojih; tam sem pa zvedela, da še živiš. In srce me je gnalo k tebi; razkrila se ti nisem preje; hotela sem ostati tiho, nepoznana ob tvoji strani. Sedaj umiram — in grem prosit zate — k Bogu — — moj ljubi sin — moj Jakop — — —.“

Beseda ji je zastala; Jakop jo je ves solzan gladil po licih in po čelu in jo poljubljal. „Mati, moja mati, da vas le jedenkrat vidim! Saj mi je vse reklo, da vi niste navadna žena, da ste mi bližji, nego drugi ljudje!“

V tem je starica v njegovem naročju ugasnila. „Mica, otroci, mati so nam umrli“, zaklical je z ihtočim glasom skozi vrata in se zopet zgrudil na mrliča, ki je mirno, v blaženem smehljaju ležal na postelji.

* * *

Pri Jamnikovih se je vse popravilo. Mož je ozdravel do dobra in sedaj zopet pridno dela v tvornici. Otročiči so mu pridni in tudi žena je izgubila svojo prejšnjo razkavost. Dobro se imajo; zadovoljnost vlada v njihovem ubornem stanovanju. Materina priprošnja veje blagoslov z nebes na celo družino. Zato pa tudi ne zamudé nobene nedelje in nobenega praznika, da ne bi obiskali materinega groba.